

95 stellingen over het humanisme!

(een selectie van 33)

Ignace Demaerel
september 2017

Op **31 oktober 1517** heeft Maarten Luther zijn beroemde '95 stellingen tegen de aflat' aan de deur van de slotkerk in Wittenburg gespijkerd. Deze stellingen waren 95 goed onderbouwde argumenten tegen de praktijk van de aflatenverkoop die in zijn tijd de spuigaten uitliep. Luther had er toen geen enkel vermoeden van dat dit blad papier een totale revolutie zou ontketenen en de geestelijke kaart van Europa voorgoed en grondig zou hertekenen. Ze waren bij hem geboren uit een eerlijke verontwaardiging - zeg maar: een heilige boosheid. De aflaten waren in zijn ogen manifest verkeerde praktijken die tegen de Bijbel én tegen elk gezond verstand ingingen. Hij was een klokkenluider-avant-la-lettre, en het mag al een wonder heten dat hij dit niet met zijn leven heeft moeten bekopen.

Deze '95 stellingen over het humanisme' zijn geboren uit eenzelfde verontwaardiging als bij Luther. In **onze 'seculiere' cultuur** worden namelijk tientallen denkbeelden verspreid en deze zijn gemeengoed worden, zonder dat men ze ernstig op de rooster durft te leggen. Ze worden steevast herhaald en versterkt in de media en in de volksmond, alsof iedereen het erover eens is. Maar kunnen ze een eerlijk, kritisch onderzoek doorstaan, en zijn ze wel consistent? God buitengooien (of: in een hoekje plaatsen) en de mens tot het centrum van alles verheffen leidt tot onontwarbare problemen, en dat op *alle* gebieden. Iedereen ziet toch hoe de moderne tijdsgeschiedenis ontspoord in nihilisme en oppervlakkigheid! Het humanistische principe 'Elk mens bepaalt zijn eigen normen' is contradictorisch in zichzelf, strijdig met het gezond verstand en leidt tot versplintering van een maatschappij en minder menselijkheid! Hoewel ook achter deze stellingen een zekere boosheid zit, zijn ze toch geen puur emotionele slogans, maar onderbouwd met argumenten die iedereen kritisch mag wegen. En zoals bij Luther zijn ze een uitdaging tot een stevig inhoudelijk debat.

Deze 95 stellingen zijn de 'ruggengraat' van **een gelijknamig boek**, waar ze dieper worden uitgewerkt en in een bredere context geplaatst. Ze gaan over het humanisme, niet over humanisten: onder humanisten zijn veel mensen van goede wil en oprechtheid. Dit boek heeft nergens de bedoeling mensen aan te vallen of te kwetsen. Het focust op het denksysteem, de levensbeschouwing zelf, en wil de ideeën en waarden erachter tegen het licht houden en ontleden. Met 'humanisme' wordt hier vooral de vrijzinnige, seculiere stroming bedoeld.

Een selectie van 33 stellingen kan u hier lezen. De volledige lijst vindt u in het boek:

'95 stellingen over het humanisme! Christendom en Verlichting, secularisme en vrijzinnigheid'

Ignace Demaerel, uitgeverij Boekscout.nl, Soest, 2017, 234 p., ISBN 978-94-022-3915-7

Zie voor meer info de website www.ignace.demaerel.be

1. Voor veel mensen is het woord 'humanisme' synoniem met '**menslievendheid**', maar humanisme heeft zichzelf uitgebouwd tot een heuse levensbeschouwing die, evengoed als de religies die zij bestrijdt, tot een instituut, een systeem, een machtsapparaat geworden is en even militant, imperialistisch en onverdraagzaam kan zijn.

3. Het humanisme als beweging beroept zich op **Erasmus**, maar als Erasmus vandaag zou kunnen zien wat gebeurt in instituten die naar hem vernoemd zijn, zou hij zich in zijn graf omdraaien. In de 16de eeuw was humanisme een pleidooi voor een humaner christendom, vandaag is het een antichristelijke, antireligieuze ideologie. Beweren dat Erasmus de vader is van het moderne humanisme is geschiedenisvervalsing.

5. Het humanisme heeft veel terechte kritiek geuit op de Kerk en dat was ook nodig en bevrijdend voor de Kerk zelf. Maar niet alle kritiek was en is gewettigd: het is **historisch niet eerlijk** om de middeleeuwen te beoordelen met maatstaven van eeuwen later. En het is te gemakkelijk om voor álles wat in de middeleeuwen mis ging, de schuld aan de Kerk te geven.

6. Het humanisme in de 14de – 16de eeuw was een pleidooi om náást God (theocentrisme) óók aan de mens aandacht te mogen geven, bijv. in de kunst en de wetenschap. Pas eeuwen later is deze verschuiving van de focus van God naar de mens steeds verder blijven 'afzakken', en werd het huidige humanisme een exclusieve focus op de mens met uitsluiting van God (**antropocentrisme**).

10. Het humanisme wijst met de vinger naar het christendom als bron van onderdrukking, machtsmisbruik en hypocrisie, maar vergeet te onderscheiden dat al deze **mistoestanden veroorzaakt werden door ménsen** (en menselijke instituties) die Gods geboden ondermaats in de praktijk brachten. De God van de Bijbel gruwet méér dan wie ook van onrecht, uitbuiting en elke soort van misbruik. Deze aanklacht bewijst dus haar eigen tegendeel: de méns is oorzaak van alle religieuze wanpraktijken, niet God of godsdienst.

15. Het humanisme in de 16de eeuw heeft – zeer terecht - geprotesteerd tegen de onmenselijke dingen die in de middeleeuwen in Gods naam gebeurden, maar heeft daarbij **geen nieuwe waarden** aangebracht: ze heeft eigenlijk de Kerk herinnerd aan haar eigen waarden (zoals liefde en verdraagzaamheid).

17. De Copernicaanse revolutie heeft terecht een fundamentele shift gemaakt in het oude wereldbeeld en gesteld dat de aarde rond de zon draait en niet omgekeerd. Maar in diezelfde periode is op geestelijk gebied een **omgekeerde Copernicaanse revolutie** gebeurd: de mens heeft zichzelf in plaats van God in het centrum van het heelal geplaatst. Dit gaat tegen alle 'logica' in.

19. 'Geloven in de mens' wordt vaak geponeerd als een alternatief voor 'geloven in God', maar het woord 'geloven' heeft in deze beide uitspraken een totaal andere lading – net zoals 'ik hou van mijn vrouw' en 'ik hou van een ijsje' - : niemand gelooft dat de mens almachtig, algoed, alwetend, onfeilbaar en volmaakt is. Zulke uitspraken creëren **veel begripsverwarring** en levensbeschouwelijke mist in discussies.

23. 'Ik geloof in de mens' is een mooie, nobele uitspraak op het niveau van intermenselijke relaties, maar als je deze transposeert naar het niveau van een **totale wereldverklaring**, en er een absoluut ijkingspunt voor normen en waarden van maakt, wordt dit een lachwekkende uitspraak. En in de praktijk van het dagelijkse leven blijkt het ook **een holle slogan** te zijn: humanisten hebben evenveel sloten, alarmsystemen en beveiligingscamera's als anderen.

26. Humanisme is in de regel gebaseerd op (de afwijzing van) een **verkeerd godsbeeld**. Hiervoor zijn in grote mate de kerken en christenen verantwoordelijk die een

verwongen/halfslachtig/vermengd godsbeeld gepresenteerd hebben. Elke christen die het humanisme bekritiseert, kan dit niet op een eerlijke manier doen zonder eerst diep in eigen boezem te kijken en de eigen verantwoordelijkheid hierin op te nemen.

27. Het humanistische mensbeeld schept een **valse tegenstelling tussen hiernamaals en hiernumaals**: het perspectief van een leven na de dood vermindert de waarde van het aardse leven niet, integendeel: het geeft aan onze kleinste keuzes (bijv. een hongerige voeden) een eeuwigheidswaarde.

30. Wie de rede en de wetenschap uitroept tot de enige geldige kenniswijze, komt vanzelf tot een **materialistische levensbeschouwing** en een ontkenning van het bestaan van een geestelijke, hogere, onzichtbare wereld. Maar dit is een redeneerfout: als je door een microscoop kijkt, zal je nooit sterren zien, noch 'het grotere geheel'. Het soort bril dat je opzet bepaalt wat je (niet) ziet.

33. Humanisme creëert een **valse tegenstelling tussen geloof en wetenschap**: 'geloven' wordt voorgesteld als iets totaal irrationeels ('iets voor waar houden waarvan de wetenschap nooit zal kunnen bewijzen dat het bestaat'), terwijl het perfect in het verlengde van kennis en wetenschap ligt. Geloven is niet iets bizar of moeilijk, maar iets heel natuurlijk: we doen het in het dagelijkse leven (én in de wetenschap!) onophoudelijk, want we 'vertrouwen' vaak op een autoriteit of expert, en dit is meestal heel 'verstandig'.

35. Wetenschap is geweldig als grondslag van technologische vooruitgang, maar niet als grondslag van levensbeschouwing en spiritualiteit, net zoals lijm zeer goed is om twee objecten aan elkaar te plakken, maar niet om een gebroken huwelijksrelatie te lijmen: dit is van een geheel andere orde. Maar de **verwarring** van deze twee verschillende niveaus zit sinds Descartes hardnekkig in onze westerse tijdsgeest.

40. Humanisme presenteert zichzelf als een niet-religieus **zingevingskader**, en beweert een volwaardig seculier alternatief voor religie te bieden. Maar in de praktijk geeft ze géén antwoorden op de grote levensvragen, omdat elk mens zélf zin en doel moet bepalen en elke transcendentie verworpen wordt. Daarmee werpt ze de mens terug op zichzelf, en laat **het kader léég**.

41. De **scheiding tussen Kerk en staat** kan op zich een gezond principe zijn, afhankelijk van hoe men dit definieert. Maar het militante humanisme verwacht 'scheiding van Kerk en staat' met 'scheiding van geloof en politiek', en probeert zo gelovige politici en burgers monddood te maken. Het **secularisme** probeert godsdienst terug te dringen tot het hoekje van het privéleven en de kerk, maar hieruit blijkt een wezenlijk verschillende definitie van 'godsdienst': voor een gelovige is God Heer over alle levensgebieden en kan nooit in een hoekje of hokje geplaatst worden.

45. Het humanisme predikt de waarde van **autonomie en zelfbeschikking**: op levensbeschouwelijk en moreel gebied verzet ze zich totaal en principieel **tegen elke autoriteit** en bepaalt ieder mens zijn eigen waarden en normen. Maar op alle andere levensgebieden erkent het gezond verstand dat er duidelijk gezag nodig is: in een gezin, voetbalploeg, bedrijf, school, leger, politieke partij, regering... Hoe contradictorisch is het dan om te stellen dat op de belangrijkste levensvlakken iedereen maar mag doen wat hij zelf goed vindt? Het lijkt op een land waar iedereen koning is: dit lijkt 'democratisch', vrij en leuk, maar leidt tot de ultieme nivellering en anarchie.

49. Humanisme zegt te streven naar **de 'vrijheid' van de mens**, waarbij ze zich natuurlijk afzet tegen elke onderdrukking door een religieus systeem. Maar elke religie, levensbeschouwing, politieke beweging, revolutie, therapie, sekte... beweert vrijheid te brengen, en elk systeem of regime brengt een bepaalde mate van onderdrukking mee! Vrijheid is één van de mooiste idealen op aarde, maar wordt zo snel een goedkope

slogan in de mond van demagogen. En welke definitie van 'vrijheid' men hanteert, bepaalt of mensen al dan niet in een andere (ergere) vorm van slavernij belanden!

50. De hoogste humanistische waarde is die van '**tolerantie**', maar dit zegt tegelijk alles en niets: het is onmogelijk álles te tolereren (pedofilie, kindermisbruik, verkrachting...), want dat is hetzelfde als schuldige nalatigheid. In de praktijk wordt dit principe dus selectief en willekeurig toegepast. En aangezien in een conflict meestal beide partijen de ander van intolerantie beschuldigen, is het vaak zo dat degene die dit het éérs en het luidst schreeuwt, als 'overwinnaar' gezien wordt.

54. Het humanisme verwerpt elke bestaande **morele autoriteit** en stelt er zelf géén in de plaats: elke morele autoriteit wordt bij voorbaat verdacht gemaakt en genuilkorfd. De stelling 'ieder bepaalt zijn eigen waarden' is hetzelfde als zeggen: 'Er zijn geen gemeenschappelijke waarden'. Er wordt niet getolereerd dat iemand zijn eigen morele waarden boven die van een ander verheft. Normen en waarden zijn het grote taboe van deze tijd: 'moraalridder' is de grootste belediging die je iemand kan toegooien. Maar de slogan 'jij mag mij niet oordelen' is ook een moreel oordeel.

55. Humanisme/atheïsme beschouwt alle **godsdienst als potentieel gevaarlijk**. Maar dit 'gevaarlijke' is de keerzijde van iets zéér positiefs: omdat God in het leven van een gelovige de eerste plaats toekomt, omdat geloof zo sterk kan appelleren, de hoogste passies kan doen oplaaien, een mens boven zichzelf kan doen uitstijgen, daarom is misbruik ervan ook zo destructief. Geloof is heel persoonlijk en intiem (zoals seksualiteit), en daarom is misbruik ervan ook zo verwoestend (net zoals bij seksualiteit)! Maar wie pleit ervoor om alle seksualiteit af te schaffen?

57. Het humanisme pleit voor een open, pluralistische maatschappij, maar door anderzijds te ijveren voor een seculiere, god-vrije samenleving, wordt in de praktijk het inhoudelijke **levensbeschouwelijke debat vermoord**: praten over 'de hogere dingen des levens' wordt als irrelevant en onbelangrijk aan de kant geschoven. Omdat mensen bijna nooit over hun (on)geloof praten, leidt dit tot **geestelijk analfabetisme**, tot spirituele verschraling: onze geestelijke woordenschat verarmt zienderogen, en onze spirituele antennes worden niet geoefend of verfijsd.

63. Humanisme is in de seculiere maatschappij de **nieuwe 'staatsgodsdienst'**: het vacuüm dat ontstaan is door de Kerk als autoriteit uit de publieke sfeer te verwijderen, is opgevuld door een verregaande zelfbepaling. Er vond (en vindt) een gééstelijke 'oorlog' plaats rond begrippen en definities, kaders en referentiepunten; en, zoals dit vaak gaat, zien we dat wie het luidst roept, zijn visie kan opleggen en doordrukken. Onder de paraplu van een 'neutrale overheid' is het humanisme erin geslaagd de nieuwe spelregels te bepalen, de kaders te (her)definiëren.

65. Het humanisme suggereert dat het humaner is dan het christendom, maar in haar 'vruchten' zien we het omgekeerde, een **degradatie/devaluatie van de mens**: in de uitwerking van haar standpunten (abortus, euthanasie...) krijgt het menselijke leven systematisch minder waarde i.p.v. méér.

71. Het humanistische denken is ook al sinds eeuwen zeer sterk **binnengedrongen in de christelijke kerken**. Elke goedbedoelde poging van 'moderne' kerken om **het evangelie aanvaardbaarder te maken** voor de hedendaagse mens, om de drempel te verlagen, en het aanstootgevende weg te nemen, creëert op de lange duur méér problemen: minder geloofwaardigheid en minder aantrekkingskracht, meer nivellering en meer verwatering van het geloof. Kortom, dit geeft een soort gecasteerd christendom.

72. Veel van de **academische theologie** is doordrongen van humanistisch denken: theologie willen schoeien op de leest van andere wetenschappen is een fundamentele denkfout en leidt tot slechte theologie en slechte wetenschap. Ze draagt de DNA-fouten

van de tijdsgeest in zich en verziekt er de hele kerk mee. 'God' is geen studie-object zoals stenen of planten, en echte 'god-geleerdheid' vereist een totaal andere, gééstelijke benaderingswijze.

75. Toen Jezus zijn wereldberoemde Bergrede opende met de woorden 'Zalig de armen van geest', plaatste hij hiermee een ongemeen krachtige bom onder ons aller humanisme, ons evidente vertrouwen-op-onszelf, onze zelfgenoegzaamheid. Want **er zit een humanist in élk van ons**. Wie tegen het humanisme wil strijden, moet éérst de hardnekkige mensgerichtheid uit zijn eigen hart en uit de kerk verwijderen.

81. Het humanisme pleit ervoor zich '**nooit te onderwerpen aan dogma's**', maar het getuigt van gebrek aan zelfkennis of aan kennis van de menselijke conditie om te geloven dat alleen 'de anderen' dit doen en wijzélf niet. Het humanisme heeft tientallen alternatieve onbewijsbare stellingen, algemeen aanvaarde opvattingen die niet in vraag gesteld (mogen) worden of niet kritisch genoeg onderzocht worden. Zelfs volgens haar eigen principe van rationaliteit is ze niet consistent.

82. De levensbeschouwing van het humanisme lijkt op de man uit de gelijkenis van Jezus die **zijn huis op zand bouwde**: uiteindelijk hebben zelfgecreëerde en bijeengesprokkelde waarden geen draagkracht als fundament van een leven. Wanneer er stormen en crisissen komen, glipt het onder je voeten weg zoals drijfzand. Als er teveel druk op uitgeoefend wordt, leidt het tot een totale desintegratie. De kern van het humanisme is 'los zand', zonder bindmiddel of vaste identiteit.

87. Het humanisme heeft ook niet de **spirituele en morele kracht** om een samenleving bij elkaar te houden, te bezielen: waarden die door een medemens zijn uitgevonden of vastgelegd, staan nooit bóven ons en hebben geen afdwingbaarheid. Ze kunnen nooit een hóger appél doen op de mens, hem uitdagen om zichzelf te overstijgen.

90. Humanisme is als **de leerling-tovenaar**: het heeft een beweging in gang gezet, bepaalde krachten vrijgemaakt (zoals mondigheid, individualisme, onafhankelijkheid, zelfontplooiing...) maar is niet in staat om deze ontketende krachten in te binden. Het loopt zichtbaar uit de hand, en is levensgevaarlijk, want deze zijn gegroeid tot **demonische machten**. En het humanisme heeft geen wapens om te strijden tegen demonische machten, omdat ze het bestaan ervan ontkent.

91. De **fakkel** is een zeer treffend en veelzeggend symbool voor het humanisme: een zelf aangestoken en zelf gedragen licht. Maar wie prefereert de rolluiken en gordijnen gesloten te houden en een fakkel aan te steken, als buiten de zon schijnt?

93. Het humanisme denkt dat het zomaar **God uit de maatschappij en cultuur kan 'wegknippen'**, zonder dat dit een verschil zou uitmaken. Alsof je de Dirigent kan ontslaan en het orkest perfect blijft verder functioneren, alsof het verkeer vlot zou verlopen wanneer iedereen zijn eigen verkeersregels bepaalt, alsof alle passagiers op een trein in elk station zouden kunnen bepalen waarheen de trein zal rijden.